

Nationaal Regie-orgaan Genomics
T.a.v. mr.I.W.Opstelten
Voorzitter Raad van Toezicht
Postbus 93035
2509 AA Den Haag

14 mei 2002

owb/dir/02/27690

18 juli 2002

Strategisch Plan Genomics

Bij brief van 14 mei jl. heeft u aan mij en mijn collega's van Economische Zaken, van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu het Strategisch Plan Genomics 2002 – 2006 aangeboden. Mede namens mijn genoemde collega's wil ik u ons standpunt op dit plan kenbaar maken.

Inleiding

Op basis van het advies van de tijdelijke Adviescommissie Kennisinstructuur Genomics, besloot het Kabinet in juli 2001 dat de Nederlandse genomics-kennisinstructuur aanzienlijk diende te worden versterkt. Daarvoor heeft zij voor de periode tot en met 2006 een aanzienlijke hoeveelheid middelen ter beschikking gesteld om deze op basis van een nationale strategie in te zetten. Voor het uitvoeren van deze strategie is het Nationaal Regieorgaan Genomics bij NWO opgericht. Mede namens mijn collega's heb ik hiertoe met NWO een convenant gesloten.

Wij hebben met instemming kennisgenomen van het Strategisch Plan, maar willen graag de volgende opmerkingen onder de aandacht van het Regieorgaan brengen.

Reactie op hoofdlijnen

Wij waarderen dat het Strategisch Plan aansprekend, kort en bondig op hoofdlijnen geschreven is en aanzetten geeft tot nadere uitwerking in een twaalfal concrete acties. Deze tonen een samenhangende aanpak met de zwaartepunten en thema's als kern. Het Strategisch Plan is goed in lijn met het Kabinetsstandpunt op het rapport van de Commissie-Wijffels (juli 2001). Wij zijn zeer benieuwd naar de in het werkplan aangekondigde uitwerkingen, veelal nog dit jaar resulterend in plannen, visies, mijlpalen en operationele doelstellingen en worden daarover graag regelmatig en goed geïnformeerd.

owb/dir/02/27690

Evenals het Regieorgaan achten wij het van belang dat het Strategisch Plan brede aandacht geeft aan onderwijs. Voor het genomics-onderzoek dienen voldoende goed opgeleide onderzoekers over de gehele breedte van het terrein beschikbaar te zijn, zeker op het gebied van de bioinformatica. Een meer integrale aandacht voor opleidingen dan nu uit het Strategisch Plan blijkt, is daarom noodzakelijk.

Het Strategisch Plan toont terecht dat het Regieorgaan samenhang met al lopende programma's (NWO, IOP, STW, Biopartner) nastreeft. Aan deze samenhang wordt grote betekenis gehecht en regie van het Regieorgaan op in ieder geval de NWO-programma's en het IOP Genomics is noodzakelijk. Ook is samenhang gewenst met nieuwe beleidsontwikkelingen op het gebied van de 'life sciences'. Zo nodig zullen de daarbij betrokken departementen daarover met u contact opnemen.

Het werkplan 2003, dat op basis van het Strategisch Plan opgesteld wordt, zal uitgaan van de uitkomsten van een nulmeting (actie 12), die nog dit jaar uitgevoerd zal worden. Deze nulmeting zal tevens leiden tot relevante kengetallen die belangrijk zijn als basis voor de midterm review na 2 jaar en de evaluevaluatie in het 5^e jaar.

Tot slot maken wij er melding van dat ons signalen bereiken, die er op duiden dat aspecten van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek te sterk zouden overwegen boven technologische en toepassingsgerichte aspecten. Zoals overigens ook uit het Strategisch Plan blijkt, richt het genomics initiatief, waarvan de uitwerking en implementatie bij het regieorgaan is neergelegd, zich op de gehele kennisketen en op innovatie in de gezondheidszorg, de landbouw en het bedrijfsleven, waarbij technologische aspecten een grote rol spelen.

Ten aanzien van de door het Regieorgaan voorgestelde acties maken wij de volgende opmerkingen:

Actie 1: Genomics zwaartepunten en thema's

De zwaartepunten en de, daarmee samenhangende, thema's vormen de kern van de aanpak van het Nationaal Regieorgaan.

Door een internationale jury zijn vier zwaartepunten gekandideerd die nu ieder een businessplan uitwerken; de definitieve selectie zal deze zomer plaatsvinden. Het Strategisch Plan stelt voor in het najaar een tweede selectieronde te houden die beoogt te voorzien in de leemtes die zijn gebleven in de afdekking van de thema's na de eerste selectieronde. Wij steunen deze actie en wijzen daarbij ook op het thema 'functioneren van ecosystemen, gericht op duurzame, milieuveilige en gezonde plantaardige en dierlijke producten'. In het kader van dat thema lijkt tot dusverre minder aandacht te zijn besteed aan de bijdrage van genomics aan de opbouw van fundamentele kennis van ecologische systemen. Wij achten dit punt met name van belang (in lijn met een kamermotie van deze strekking), omdat door uitbreiding van kennis vanuit genomicsonderzoek op dit terrein mogelijke effecten van de introductie van genetisch gemodificeerde organismen beter beoordeeld zouden kunnen worden.

Wel zijn wij van mening dat het aantal zwaartepunten zoveel mogelijk beperkt dient te blijven, om te voorkomen dat het budget te veel versnipperd raakt. Dat zou het moeilijker maken voor de zwaartepunten om hun doelstellingen te realiseren en zich internationaal krachtig te manifesteren.

owb/dir/02/27690

Actie 2: Kweekvijver Onderzoeksprogramma

In 2002 vult het Nationaal Regieorgaan Genomics het Kweekvijver Onderzoeksprogramma nader in. Dat programma is van belang om ruimte voor vernieuwing en creativiteit te bieden in dit zich snel ontwikkelende terrein. Mede om deze reden is het van belang dat het NWO-programma Genomics onder de regie van het Regieorgaan gebracht wordt.

Actie 3: Bio-informatica

Een Taskforce bioinformatica wordt in 2002 ingesteld om te adviseren over hoe de bioinformatica-capaciteit kan worden gerealiseerd en het onderwijs versterkt. Het grote belang hiervan behoeft geen betoog. Bioinformatica is essentieel voor ontplooiing van het genoomonderzoek en het is daarom een punt van grote zorg dat er een tekort is aan onderzoekers op dit gebied.

Actie 4: Proteomics faciliteit

In de desbetreffende passage wordt uitgesproken dat Nederland op het gebied van proteomics en metabolomics een uitstekende uitgangspositie heeft. Wij geven in overweging om de in te stellen internationale Task Force die moet adviseren over de opzet van een proteomics én metabolomics centrum, te vragen het nut en de mogelijkheden van deze terreinverbreding te bezien.

Actie 5: Data- en materiaalbanken

Voor alle activiteiten in het Strategisch Plan is het van belang dat er kwalitatief hoogstaande en goed bereikbare databanken beschikbaar zijn. Om hier optimaal profijt van te hebben is het belangrijk dat datavoorzieningen zo snel mogelijk worden gerealiseerd en dat er daarvoor voldoende middelen gereserveerd worden in de onderzoeksplannen om te verzekeren dat op adequate wijze data van het begin af aan beschikbaar komen voor de betreffende databanken.

In zijn advies *"Nieuwe toepassingen van de genetische kennis in de gezondheidszorg: welke kennis is nodig?"* wijst ook de Raad voor Gezondheidsonderzoek (RGO) op het grote belang van de toegang tot bestaande data- en materiaalbanken. De RGO noemt ook het Britse initiatief om ook ten behoeve van het genoom onderzoek een nieuwe omvangrijke Biobank op te zetten.

Om de voorziene actie verder te operationaliseren geven wij het Regieorgaan in overweging een werkgroep in te stellen ter uitwerking van een meer concreet plan voor de beschikbaarheid en uitwisseling van gegevens. Aansluiting bij bestaande initiatieven om te voorkomen dat er versnippering ontstaat verdient aanbeveling. Relevante databanken waarbij kan worden aangesloten zijn bijv. de International Nucleotide Sequence Database Collaboration (o.a. Gen Bank, EBI) en koppelingen naar de zojuist gestarte Global Biodiversity Information Facility (GBIF). Daarbij wordt het Regie-orgaan voorgesteld om te bezien of en zo ja, in welke mate het genomics-onderzoek in Nederland behoefte heeft aan de geavanceerde informatie- en communicatietechnologische infrastructuur en daartoe in contact te treden met Gigaport en SURF-net.

owb/dir/02/27690

Actie 6: Valorisatieplan

De gezamenlijke opzet van de valorisatie-eenheid met STW, Senter en BioPartner verdient waardering. Daardoor wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande goed lopende initiatieven en wordt ingespeeld op het aanbod en de zakelijk meer deskundige beoordelingsmethodieken van private financiers. Voorkomen moet worden dat hier een niet-transparant aanbod van stimuleringsinitiatieven gaat ontstaan.

Voorts achten wij het van belang dat reeds vanaf de start met de betrokken instellingen en in het bijzonder de zwaartepunten afspraken worden gemaakt over de interactie tussen deze partijen en de valorisatie-eenheid.

Actie 7: Innovatieve clusters

Dit actiepunt achten wij nog onvoldoende uitgewerkt. Het Regieorgaan gaat ervan uit, dat ICES/KIS-3 hiervan de belangrijkste financieringsbron zal zijn.

Aangezien eind dit jaar naar verwachting de tender van ICES/KIS 3 zal sluiten wacht het Regie-orgaan een zware taak om op tijd kennisinstellingen en bedrijven te motiveren en stimuleren kwalitatief goede voorstellen op te stellen en in te dienen. Verwacht wordt dat het Regieorgaan Genomics bij dit proces de waardevolle netwerken van o.a. het IOP-genomics en STW ten volle zal benutten.

Actie 8: Maatschappelijke aspecten

De betrokken ministers zijn positief over het belang dat gehecht wordt aan de maatschappelijke aspecten en de wijze waarop het Regieorgaan deze agendeert. Het is een grote uitdaging en van groot belang een brug te slaan tussen het fundamentele onderzoek, de toepassingen daarvan en de maatschappelijke inbedding. De spoedige instelling van een slagvaardige maatschappelijke adviesraad is een wezenlijk element daarvoor.

Actie 9: Dierproeven

Begin 2003 wil het Regieorgaan onderzoeksactiviteiten van start laten gaan, gericht op alternatieven voor dierproeven op basis van 'gerichte studie' en afspraken met relevante organisaties. Dat is een verantwoorde aanpak van acties die door de Tweede Kamer bij de behandeling van het Kabinetsstandpunt Genomics zijn bepleit. Daarbij is een nauw contact met het Platform Alternatieven voor Dierproeven (PAD) en het ZON/MW programma Alternatieven voor Dierproeven gewenst.

Actie 10: Internationalisering

De betrokken ministers kunnen zich vinden in de activiteiten die het Regieorgaan zich voorneemt op het vlak van internationalisering. Het hoofdaccent zou daarbij moeten liggen bij de integratie van de Nederlandse genomics-zwaartepunten in de Europese netwerken op dit gebied en de inzet op een hoge participatie in het 6^e EU Kaderprogramma op de relevante onderdelen.

Actie 11: Positionering en Communicatie

Het Regieorgaan wordt aangemoedigd om op korte termijn een positionerings- en communicatieplan op te stellen. Het is van belang plannen en resultaten zo snel mogelijk breed bekend worden gemaakt, niet in de laatste plaats om de maatschappelijke inbedding van genomics te versterken.

owb/dir/02/27690

Actie 12: Monitoring en verantwoording

Met instemming wordt kennis genomen van de actie die het Regieorgaan beoogt ten aanzien van monitoring en verantwoording. Een nulpuntsmeting maakt het immers mogelijk bij de mid-term review en de eindevaluatie zo goed mogelijk de resultaten van het programma te bepalen.

Het doel van het programma laat zich deels in kwantitatieve termen vastleggen, maar vergt ook een kwalitatieve, inhoudelijke evaluatie. De keuze van de kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren achten wij cruciaal voor de mid-term review en de eindevaluatie. Daarom zal met het Regieorgaan en NWO zal worden overlegd welke kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren benut kunnen worden. Daarbij valt onder meer te denken aan bibliometrische gegevens, octrooien, spin offs en industriële contracten – zoals in actie 12 genoemd -, maar ook bij voorbeeld aantallen onderzoekers, het niveau van apparatuurinvesteringen, e.d., naast uiteraard het kwaliteitsoordeel van externe deskundigen.

Financiering

Uit het financiële overzicht hebben wij geconcludeerd dat STW op verzoek en met middelen van het Regieorgaan nieuwe programmatische activiteiten zal ontplooiën onder het thema 'succes in innovatie', naast activiteiten die STW al op genomics-gebied uitvoert. Daarover is een goede inhoudelijke afstemming met het IOP Genomics vereist; de bedoelde STW-activiteiten vallen uiteraard ook onder de regie van het Regieorgaan. T.a.v. het verwerven van middelen uit ICES/KIS-3 zullen voorstellen op het terrein van genomics, conform het Kabinetsstandpunt Genomics, worden ingediend door het Regieorgaan. Dit past in de missie van het Regieorgaan om een nationale strategie te ontwikkelen en te implementeren en de maatregelen in samenhang aan te sturen.

Afschrift van deze brief zend ik aan de Tweede Kamer der Staten-generaal en aan het Algemeen Bestuur van NWO.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

(Drs. L.M.L.H.A. Hermans)